

STAROSTA SLOVENSKE SLAVISTIKE MATJAŽ KMECL

Vsestranski kulturni delavec, slavist Matjaž Kmecl, letos ne praznuje samo častitljivega jubileja devetdesetletnika, ampak tudi drugi častitljivi jubilej – enainšedemdesetletnico nepretrgane povezanosti s slavistiko in slavističnim oddelkom Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, ko je postal patriarh slovenske slavistike, kot smo to v najinih daljnih študentskih letih rekli profesorju Rajku Nahtigalu, ko smo spoštljivo jemali v roke njegove znamenite *Slovanske jezike* in ga srečevali, kako spokojno prihaja v slavistični kabinet v Narodni in univerzitetni knjižnici. Sodobnost takega spoštljivega naziva in temu ustreznega odnosa do častitljivega profesorja – staroste ne pozna več, a tudi »nahtigalovskih« kabineto v univerzitetnem prostoru ni več, ohranjajo se spomini, ki se izrazijo z živo ali zapisano besedo na ustreznih srečanjih in v svečanih publikacijah; ta beseda je najpogostejše izraz resničnega spoštovanja do osebnosti in dosežkov predhodnika, žal, v času, ki ceni količino nad vsebino, tudi samo dodatno dopolnilo osebne bibliografije.

Urednik profesorju Matjažu Kmeclu posvečene posebne številke revije *Jezik in slovstvo*, Aleksander Bjelčevič se, kot kaže, tega zaveda in med drugim želi, naj bi avtorji spominskih zapisov upoštevali tako pomembne teme, strokovnega in osebnostnega značaja, kot pestrost vsakdana, na katero urednik še posebej opozarja, ko se spominja Kmeclovega radoživega humorja in neuničljive ironije, ki sta profesorja spremljala tako v kritičnih trenutkih na gamsovem skretu v planinah in kandidovskem vrtu v dolini Ljubljanske kotline kot v družbi prijateljev in ljudi dobre volje – na planinah in v dolinah. Pestrost vsakdana oziroma tisto, kar

urednik uvršča med »anekdotične humorne« spominske zapise, najbrž ne povzroča večjih težav, še posebej če o tem zapisuje spomine Matjažev kolega in prijatelj, nekoliko težje je izreči sodbe o temah, ki so neposredno ali posredno navezujejo na njegove »skrivne ljubezni«, kot so – literarnozgodovinsko, esejistično in pisateljsko ustvarjanje in ne nazadnje delovanje Matjaža Kmecla kot *javnega kulturnega delavca* – politika, posebne vrste ministra za kulturo oziroma predsednika republiškega komiteja za kulturo, kot se je temu v osemdesetih letih dvajsetega stoletja slovenske zgodovine reklo, in nazadnje po osamosvojitvi še člana predsedstva Republike Slovenije.

Ker sem pri svojem znanstvenem in pedagoškem delu in spremljanju ter delovanju v slovenskem javnem življenju bil predvsem zagnan rusist, se bom v zahvali za vse lepo, dobro in resnično, kar mi je podarilo prijateljstvo z Matjažem, umaknil od politike in jo prepustil zgodovinarjem, a tudi pozivu urednika, naj spregovorim o novostih, ki jih je Matjaž Kmecl in njegova generacija uveljavila v slovenski slovenistiki, se ne bom mogel odzvati, zato bi moral biti precej bolj temeljito in poglobljeno seznanjen tako z rezultati prijateljevih slovenističnih raziskav kot raziskav njegovih kolegov – slovenistov, kot so bili profesorji Jože Koruza, Helga Glušič in Boris Paternu. Tudi tokratni jubilejni zapis ne bo znanstveno besedilo o pomembnem literarnem zgodovinarju – znanstveniku Matjažu Kmeclu, marveč beseda o filologu, ki me je navduševal s posebno pozornostjo, posvečeno družbeni funkciji in estetski vrednosti slovenske Besede v nacionalni kulturi v preteklosti in sodobnosti. In prav zaradi tega Kmeclovega odnosa do naše Besede, ohranjene in vsestransko oplemenitene v boju za ohranitev našega obstoja in naše kulture, se bom vendarle nekoliko dotaknil Kmeclove politične dejavnosti in ugotovil, kot je pred menoj že zgodovinar Božo Repe, da je »Matjaž Kmecl stopil v politiko skozi stroko« in »pri Republiški konferenci Socialistične zveze delovnega ljudstva vodil sekcijo za slovenščino v javni rabi in ustanovil *Jezikovno razsodišče*« ter se poleg tega odločno pridružil uporabi proti unitarističnim jedrom. Vse to sem vneto spremljal ob nenehni prisotnosti občudovanja lepote, dobrote in resnice, izraženih v besedi njegovih javnih nastopov in še posebej v besedi njegovih umetniških, strokovnih in publicističnih stvaritev. Ob prebiranju njegove avtobiografske umetnine *Sveti Lenart, vrtnice in gamsov skret*, ki me je močno ganila (to moram priznati), se mi je v podzavesti zbudil spomin na evangelijsko apologijo Besede Fjodora Mihajloviča Dostojevskega, ki pravi: »Človek je utelešenje Besede, da bi spoznal in spregovoril.« Bolj tehtne oznake Matjaža Kmecla, ustvarjalca tehtnih besednih stvaritev, ki so mi večkrat dopolnjevale razumevanje kompleksnosti kulture, sredi katere živim in delujem, žal, ne najdem, podobno oznako zasluži tudi Matjaž Kmecl filolog-politik, ki je dodobra spoznal slovensko politično življenje in o njem izrekel odločno, večkrat tudi ne prav veselo sporočilo v upanju, da bo slovenska družba doživela dneve in leta, ko lepota narave ne bodo omadeževali gosto nasejani vsiljivi plakati nedavnih volitev in ko ne bomo srečevali ljudi, ki so v »demokraciji« izgubili spoštljiv odnos do njihovega dela in socialnega položaja, ki naj bi jim v demokratični družbi pripadal.

Poseben, nenavaden položaj zavzema Matjaž Kmecl tudi v sferi slovenske literarne vede/znanosti. Ker se zaveda kot javni kulturi delavec, da kultura ni samo umetnost, kar se pri nas večkrat pozablja, ampak celovitost vsega, kar je človek kot individuum in družbeno bitje v obdajajočem ga svetu, upošteva pri obravnavanju literature tako posodobljena izhodišča klasične filologije, kot so etično načelo filoloških prizadevanj, stvarno poznavanje konkretnih zgodovinskih dejstev in vrednot, upoštevanje človeške razsežnosti, usmerjene na spoznavanje celovitosti jezika in kulture; te dopolnjuje s sodobnimi vidiki primerjalne literarne vede/znanosti in estetskih in poetoloških raziskav, ki upoštevajo vse ravni besedne umetnine od formalno jezikovne do idejne.

Žal sem zbolel, zato članka nisem mogel dokončati.

Kolegu in prijatelju Matjažu želim še veliko zdravih in uspešnih let ob častitljivem jubileju.